

بقلم: دانشمند محقق آقای مدرسی چهاردهی

سیمای بزرگان

۱- ملاعلی نپاوندی از بزرگان شاگردان شیخ مرتضی انصاری و میرزا ابوالقاسم کلانتر بود.

دانشمندی محقق و مدقق و فقیه اصولی رجالی، ادیب نحوی لغوی بشمار میرفت در اصول فقه تأسیسات تازه آورد درپاره‌ای نظریات عمیق یکتا بود در اصول فقه سلیقه مخصوص داشت و تحصیل آن را باین روش که تا کنون راه و رسم طلاب علوم اسلامی است روانمیدانست.

میگفت علم اصول فقه عمر آدمی را تباه میکند قرن‌های بسیار این روش تدریس در اصول نبود، چه تحصیل در روزگار باستان بلکه فقاقت را در آدمی می‌افزود و روح شریعت اسلامی «علم اصول فقه» را باین دور و درازی نمی‌پسندد!! چه شکی نیست که رویه تدریس را باید تغییر داد این راه که استادان و طلاب علوم مذهب جعفری می‌روند فقاقت را تکمیل نمیکند.

آنچه از مسائل حقیقی علم اصول در تحقیق احکام شریعت اسلامی بکار آید، اندکی از این بسیار، بلکه یکی از هزاران بحث‌ها و گفتگوهای اصولی است، از تألیفات او:

۱- کتاب تشریح الاصول «صغیر» تا آخر مبحث مطلق و مقید و حاوی «بحث طلب و اراده» است با کتاب مشارق الاصول چاپ شد.

۲- «تشریح الاصول الکبیر» چاپ شده وفات او در هزار و سیصد و بیست و دویم هجری قمری در نجف اشرف بود کتاب تشریح الاصول آراء شیخ مرتضی انصاری را بصورت دقیق‌تری دربر دارد.

مؤلف محقق آن بیشتر بحث اصولی را در «طلب و اراده» میدانند و درین باره دادسخن داده، درمیان متأخران به بحث و انتقاد پرداختند، مشهور است آخوند ملا محمد کاظم خراسانی مؤلف کتاب «کفایة الاصول» که از معاصران آخوند ملاعلی نهاوندی بود در انتقاد آراء علامه نهاوندی میگفت کتاب تشریح الاصول کتابی است در علم رمل و جفر بزبان نهاوندی !!!

— آراء و نظریات شیخ انصاری چنان در جامعه علمی روحانی تأثیر بسزائی داشته و دارد که نظر و اندیشه‌های دقیق امثال آخوند ایروانی نمودی نکرد، کتاب «تشریح الاصول» وی از کتب درسی و مباحثه قرار نگرفت، حوزه درسی به سخنان نهاوندی کمتر توجه داشت.

ریاست علمی بیروان مدرسه شیخ انصاری بودند بعد از وفات آخوند ملاعلی نهاوندی، استادان گاهگاهی بنوشته‌های علامه نهاوندی نظری افکندند در حوزه‌های درس اشاره‌ای یا انتقادی مینمودند و رد میشدند، ولی دقت نظر مؤلف کتاب «تشریح الاصول» را همه دانشمندان علوم اسلامی قبول دارند.

۲- مشرب طلبه‌های حوزه درس شیخ مرتضی انصاری مختلف بود، هر کدام از آنان مطابق ذوق و فهم و سلیقه خود از درس استاد بهره‌مند میشدند، آقا شیخ هادی تهرانی مؤلف کتاب «محنة العلماء» چون تحصیلاتی در فلسفه و حکمت داشت سخنان استاد را انتقاد شدید کرد !!

کتاب طهارت، کتاب صلوة رساله در تفسیر آیه نور بعبری از تألیفات آقا شیخ هادی چاپ گردید.

۳- آقا میرزا صادق آقا تبریزی در کتاب «المشتقات» بعبری چاپ تبریز «یک سلسله تحقیقات دقیق ادبی، لغوی در علم صرف نمود و صرف را از جنبه علم اصول فقه تحقیق دقیق نمود»

آراء و نظریات رضی معروف به «نجم الاثمه» را در کتاب بسیار نفیس «شرح شافیه» در علم صرف را سخت انتقاد نمود.

کتاب «مقالات» در اصول فقه از تألیفات آقا میرزا صادق تبریزی و رساله «فوائد» عبری چاپ تهران و تبریز دقیق ترین کتابهایی است که تا کنون تألیف شده است و مورد استفاده اساتید میباشد آقا میرزا صادق آقا از شاگردان آقا شیخ هادی تهرانی بود.

وی از دانشمندان درجه اول مقیم تبریز بشمار میرفت.

۴- آقا شیخ فیاض زنجانی دو کتاب بسیار نفیس تألیف نمود بنام کتاب خمس، کتاب اجاره عبری چاپ تهران. کتاب خمس او در حقیقت تفسیر «آیات الاحکام» قرآن مجید میباشد. (۱)

این دو کتاب مورد استفاده و مطالعه اساتید است. آقا شیخ فیاض زنجانی مقیم زنجان بود و از شاگردان آقا شیخ هادی تهرانی بشمار میرفت، از دانشمندان بنام عالم اسلام بود.

۵- مدرسه اصولی آقا شیخ محمد تقی صاحب کتاب شرح «معالم الاصول» و برادرش صاحب کتاب فصول، از دقیق ترین مدارس اصولی در قرن اخیر بشمار میرود، آخوند ملا محمد کاظم خراسانی صاحب کتاب «کفایة الاصول» هم در تحت تأثیر این دو کتاب بسیار نفیس بود و کتاب کفایة الاصول هم که چند چاپ شد و در حدود پنجاه شرح و حاشیه بر آن نوشته اند خلاصه ایست از کتاب قصول با چند آراء و نظریات تازه ای و آقا سید محمد اصفهانی هم همان مدرسه اصولی را با تصرفاتی نمودار میساخت.

۶- آقا سید محمد فشارکی اصفهانی از شاگردان فاضل اردکانی و حاج میرزا

محمد حسن شیرازی بود و از اساتید علوم اسامی در عراق عرب بود و در ۱۳۱۶ وفات کرد.

قسمتی از اوائل رسایل البرائه از رسائل شیخ انصاری را شرح کرد.

۷- آقارضا اصفهانی تقریرات درس استاد خود آقاسید محمد اصفهانی را در دو جلد نوشت و در اصفهان بچاپ رسانید، در بحث الفاظ تحقیقات دقیق ادبی و لغوی بسیار نفیس دارد.

چون آقارضا از نوادگان ارجمند آقا شیخ محمد تقی اصفهانی صاحب کتاب «شرح معالم الاصول» بود،

در کتاب خود پیر و نظریات و آراء دقیق و تحقیقی صاحب حاشیه بر معالم الاصول و صاحب فصول گردید، در ادبیات عرب مقام شامخی دارد با تحقیقات و قدرت علمی و بیانی آن مدرسه اصولی را استوار و روشن تر ساخت.

آراء و نظریات دقیق علمی در علم صرف و علم اصول و علم فقه اللغة و علم اشتقاق لغت بیان داشت که میتوان او را از بزرگان دانشمندان علوم اسلامی بشمار آورد. درست بخاطر دارم هنگامیکه کتاب اصول فقه تألیف آقارضا اصفهانی چاپ شد مؤلف دانشمند آن برسم یاد گار دوستانه کتاب را برای استاد ارجمند ما آقاضیاء الدین عراقی به نجف فرستاد.

در نامه ای نوشت که هر گاه استاد علامی نظری دارند مرقوم فرمایند، علامه محقق و استاد ارجمند ما در مدت دو هفته در حاشیه همان کتاب از صفحه نخست تا پایان کتاب انتقادات اصولی خود را نوشت و برای مؤلف دانشمند کتاب باصفهان فرستاد، باید آن کتاب اکنون در کتابخانه آقایان مسجد شاهی در اصفهان باشد.

نمونه قدرت اندیشه و دقت نظر استاد اساتید آقاضیاء الدین عراقی از آن

نمودار است.